

Тетяна ГОДЕЦЬКА

Пріоритетність новаторського досвіду в становленні здорового суспільства

Постановка проблеми. Для забезпечення української ідентичності «потрібна Нова українська школа. Школа, яка буде готувати громадян незалежної Європейської країни. Нову українську школу ми маємо зробити через новий зміст освіти, який формує навички компетентності XXI століття» [15].

У сучасній школі дитина не набуває необхідної кількості компетентностей, потрібних для життя. Оскільки учень втрачає своє здоров'я, є потреба перебудови структури школи та зміни тривалості навчання, – робить висновок міністр освіти й науки. Реформа стосується кожного громадянина України і без підтримки усього суспільства вона не буде успішною й результативною. Л.М. Гриневич упевнена, що об'єднавши зусилля усіх посадовців, освітян і батьків, реформу буде втілено в життя [14].

Запровадження ІКТ в освітній галузі сприятиме переходу від одноразових проєктів до системного процесу, який охоплює всі види діяльності. ІКТ суттєво розширяють можливості педагога, оптимізують

управлінські процеси, формуючи таким чином в учня важливі для нашого сторіччя технологічні компетентності [13].

Сьогодні в пересічного українця нерідко можна помітити неготовність до розв'язання проблем. Натомість, аналізуючи досвід країн Європейського Союзу щодо запровадження реформ в освітніх системах, бачимо узгоджений підхід до трансформаційних процесів, що передбачає вісім ключових компетентностей [13].

У концептуальних засадах реформування середньої школи України зазначено ключові компетентності для Нової української школи (НУШ): спілкування державною (і рідною в разі відмінності) мовами; спілкування іноземними мовами; математична компетентність; основні компетентності у природничих науках і технологіях; інформаційно-цифрова компетентність; уміння вчитися впродовж життя; соціальна та громадянська компетентності; ініціативність і підприємливість; обізнаність та самовираження у сфері культури; екологічна грамотність і здорове життя [13].

Метою статті є актуалізація необхідності запровадження моделі життєдіяльності кожного учня, який має стати розвиненою, конкурентоздатною людиною сучасного глобалізованого світу, на чому й наголошено у нормативно-правових документах України – Конституції України [1], Законах України «Про освіту» [7], «Про загальну середню освіту» [5], Національній доктрині розвитку освіти [3], Національній стратегії розвитку освіти в Україні на період до 2021 року [4], Концепції розвитку освіти в Україні [2].

Цю модель розкрито на основі основних компетентностей Нової української школи, що становлять на думку науковців і практиків, новий зміст НУШ. Набуття основних компетентностей Нової української школи сприяє ефективному моделюванню діяльності учня для його повноцінного життя у майбутньому.

Останнім часом, на превеликий жаль, постало надзвичайно гострою проблемою в нашому суспільстві насильство в школі та в деяких сім'ях. Постійно між учнями зростає кількість жорстоких конфліктів. Звичайним явищем та соціальною проблемою стала агресивна, насильницька поведінка дітей у школі, яка загрожує життю та здоров'ю дітей.

Про недопустимість будь-якого насильства стосовно дитини на законодавчому рівні йдеться у Конституції України (ст. 3, ст. 52) [1]; у законах України: «Про загальну середню освіту» (ст. 5, ст. 22) [5], «Про запобігання та протидію домашньому насильству» (ст. 1, ст. 5)

[6], «Про освіту» (ст. 6) [7], «Про охорону дитинства» (ст. 10) [8].

Проблему насильства досліджують вчені як вітчизняні, так і зарубіжні. Вітчизняні дослідження спираються здебільшого на зарубіжний досвід. [12, 17].

Єдиного розгорнутого визначення цього явища на теперішній час не існує, використовуються переважно західні терміни, немає україномовного трактування та відсутня одностайність у розумінні сутності булінгу як соціально-психологічного феномену.

Термін «булінг» запропонував англійський журналіст **Е. Адамс** на початку 90-х років ХХ століття. Тоді ж з'явилася і його конкретизація «шкільний булінг». Булінг (bullying, від англ. bully – хуліган, забіяка, задира, грубіян) означає систематичне, навмисне цькування інших з одержанням моральної або фізичної вигоди [10].

Згідно з дослідженнями Всесвітньої організації охорони здоров'я Україна посідає четверте місце в Європі після Росії, Албанії та Білорусії за рівнем насильства підлітків до їхніх однолітків. *95% педагогів підтверджують наявність проблеми насильства серед дітей.* Приблизно третина дітей зазначила, що не тільки регулярно зазнає насильства, а й не отримує адекватної допомоги в такій ситуації [10].

Експерти Українського інституту дослідження екстремізму зазначають, що *насилля в дитячому віці як спосіб вирішення проблеми переростає у сприйняття його за норму в дорослому житті.* При цьому зосереджено увагу на результатах дослідження UNICEF, відповідно до якого кожна четверта дитина (**24%**) зазнала булінгу з боку однокласників протягом останніх трьох місяців; **67%** пережили прояви такого насильства; **48%** дітей ніколи не розповідали про випадки насилля в школі; **25%** – говорили про це не з дорослими, а з другом, братом чи сестрою. З тих, хто мовчать, – **40%** соромляться про це говорити, а **22%** заявили, що це нормальне явище. Наголошено, що булінг формує у постраждалих комплекс неповноцінності та зумовлює самоізоляцію від суспільства. За обставин шкільного насильства в дітей немає внутрішньої спроможності змінювати ні колектив, ні його цінності, ні суспільство в цілому [10]. Отже, ставиться під загрозу плекання української ідентичності та впровадження в житті реформи «Нова українська школа».

Психологічне насильство є «ядром» насильства, його вихідною формою, на основі якої виникає фізичне насильство, стверджує доктор психологічних наук, професор А. Б. Орлова. Автори дослідження дійшли висновку, що шкільна політика, толерантне

або нейтральне ставлення адміністрації школи, учителів до прояву агресивних, насильницьких, ворожих дій з боку учнів та поведінка самих учителів формує загальну атмосферу не тільки учнівського класу, але й усієї школи, визначає внутрішнє життя, тобто соціально-психологічний клімат. Використання фізичної форми булінгу більш характерне для учнів молодших класів, а психологічних – для учнів старших класів. [10].

За результатами анонімного опитування співробітниками Одеського національного медичного університету встановлено, що існують вікові та статеві особливості у формах і проявах шкільного булінгу і соціальному ставленні до проблеми. У дівчаток превалюють плітки, образи та загрози. Для шкільного насильства у хлопчиків характерні такі форми: бійки, образи і загрози. Також зазначено, що для осіб чоловічої статі характерний переважно фізичний булінг, який значно знижується в учнів 10–11 класів. Психологічний булінг найбільш часто притаманний особам жіночої статі та не має статистичного зниження у старшому шкільному віці (10–11 клас). Викликає занепокоєння збільшення випадків фізичного булінгу у дівчаток старших класів. Потрапляння в роль жертви є причиною низького статусу в групі, проблем у навчанні та поведінці. У таких дітей високий ризик розвитку нервово-психічних і поведінкових розладів. У деяких випадках знуцання мають ситуативний характер, але іноді систематичне цькування з боку однокласників призводить до фатального результату. У підлітків шкільне насильство викликає порушення розвитку ідентичності. Тривалий стрес породжує відчуття безнадійності й безпорадності, що, своєю чергою, є сприятливим ґрунтом для виникнення думок про суїцид. Чим менший вік дитини, тим складніше вона переживає насилля, адже її пристосувальні механізми є надто незрілими. За будь-яких умов дитина намагається адаптуватися до жорстокого поводження, хоч би й ціною відхилення від норми психофізичного розвитку. Близько 68 респондентів на питання анкети зазначили, щоб припинити дії з боку кривдників, батькам потрібно більше приділяти уваги своїм дітям. [10].

Дослідження 1655 південнокорейських учнів – семи-восьми-класників показало, що у 28% школярів, які в початковій школі часто мали досвід віктимізації, через 10-15 років потому виявляли психіатричні проблеми. У дітей, які були винятково буллї (переслідувачі), проявилися риси антисоціальної особистості, наркозалежності, депресивності та тривожності. Дорослі, котрі були

колишніми жертвами булінгу, мають значно вищий рівень депресії і більш низький рівень самооцінки, у них більше проблем із соціальною ізоляцією, соціальною тривожністю, самотністю, занепокоєнням і навіть антисоціальною поведінкою. Також може бути проблема міжособистісних відносин молодшої людини в майбутньому житті. Найближчою перспективою до розвитку цієї проблеми є подальше навчання у вищій школі [10].

Тому маємо всі підстави наголосити, що найнебезпечніші в цьому явищі саме **наслідки**. Причому наслідки і для жертв булінгу, і для буллів, і для спостерігачів. а саме:

1. *Діти, які стають переслідувачами*, більше, ніж їхні однолітки схильні до участі в бійках, до крадіжок, уживання алкоголю і куріння, у них низькі оцінки зі шкільних предметів, вони також можуть носити зброю.

2. *Діти, які лише спостерігають знущання*, також, як і самі жертви, можуть почуватися в небезпеці. У них іноді спостерігається страх, нездатність діяти, почуття провини за бездіяння, а також може виникати бажання приєднатися до процесу, особливо якщо в них немає стійкого ставлення до ситуації.

3. *У дітей, які стають об'єктами булінгу*, відзначають 7 груп симптом (за Х. Лейманном) [10].

Ефективними заходами з попередження явища булінгу учні вважають: бесіди класного керівника з учнями – **37%**; залучення шкільного психолога – **26%**; залучення працівників правоохоронних органів – **32%**; заходи із залученням фахівців громадських організацій – **5%** [17].

На профілактичну роботу з попередження булінгу звертається багато уваги за кордоном. Однією з найбільш відомих антибулінгових програм є програма **Д. Олвеуса** (Olweus Bullying Prevention Program, ОБРР), що містить комплекс інформативно-консультативних, діагностичних, корекційних та організаційних дій, якими охоплюються всі учасники навчального процесу в школі. Вона успішно застосовувалась у Норвегії, де їй з 2001 р. надано статус пріоритетної загальнонаціональної програми. Практика довела: при використанні цієї програми можна знизити кількість жертв і число переслідувачів на 30-50%, а крім того -соціальна та громадянська компетентності. Усі форми поведінки, які потрібні для ефективної та конструктивної участі у громадському житті, в сім'ї, на роботі. Уміння працювати з іншими на результат, попереджати і вирішу-

вати конфлікти, досягати компромісів. Повага до закону, дотримання прав людини і підтримка соціокультурного різноманіття; здорове життя. Здатність і бажання дотримуватися здорового способу життя [13].

Міністерством освіти і науки України та міжфракційним депутатським об'єднанням «За духовність, моральність та здоров'я України» для запобігання булінгу було впроваджено проект «Безпечна школа». Було проведено інформаційну кампанію щодо запобігання цькуванню дітей як з боку однолітків, так і з боку дорослих, а також організовані тренінги для шкільних психологів і вчителів. На протидію дискримінації в освітньому середовищі в межах Нової української школи створено онлайн-курс «Недискримінаційний підхід в навчанні», який доступний на платформі EdEra. Курс поділений на 9 модулів, які можна пройти безкоштовно у будь-який зручний час за посиланням: <https://courses.ed-era.com/courses/course-v1:EdEra-Studena+Inc+1/about>. Пройшовши курс, слухачі дізнаються, як протидіяти цькуванню у школі, створити комфортне освітнє середовище та навчити дітей толерантності [10]. Необхідно, щоб цей онлайн-курс пройшли всі вчителі, керівники навчальних закладів, управлінці, батьки, а також ті, хто хоче більше дізнатися про недискримінаційне викладання.

Для того, щоб одні школи не були слабшими, а інші сильнішими (і, відповідно, не виникало нерівності при підготовці учнів до вступу до закладів вищої освіти), у Кореї час від часу здійснюється «ротація» педагога – його переводять з однієї школи в іншу. Жоден корейський учитель не викладає в одному класі більше ніж рік. Це робиться для уникнення нерівності серед учнів (вважається, що «слабкий» учень із зміною вчителя отримує шанс проявити себе). Щороку з учнів однієї паралелі формують нові класи. На думку корейських освітян, це зменшує ризик конфліктів і булінгу, сприяє розвитку навичок спілкування [9].

У Кореї подією національного значення є іспит «сунин» (аналог нашого ЗНО). У режимі підвищеної готовності працює поліція, у спеціальному режимі – громадський транспорт, на великих і середніх підприємствах «зсувається» початок робочого дня для того, аби школярі змогли вчасно дістатися до екзаменаційних пунктів, облаштованих на базі шкіл. Іспит триває вісім годин – і на цей час інструктори навіть перевзуваються у кросівки, щоб не відволікати учасників цоканням підборів. Усі розуміють, що цей

іспит – надзвичайно важливий, адже від нього залежить, чи вступить абітурієнт до престижного університету. Сон Хе Джін, викладач суспільствознавства, на національний педагогічний конкурс представила урок «Чому важливо дотримуватись закону», про який також розповіла у Києві. Мета уроку – визначити, наскільки пов'язані життя і закон, та навчити учня, що дотримання закону – це виявлення любові до своєї країни [9].

До теми щастя у Кореї також ставляться досить серйозно: наприклад, у Сеульському національному університеті є центр дослідження щастя. За словами Сон Хе Джін, учень щасливий, якщо щасливий учитель. Вона порадила всім людям, які займаються викладацькою роботою, передусім піклуватися про своє щастя і багато посміхатися. Тоді й учні слідуватимуть за вами, а викладання стане найкращою і найщасливішою справою [9].

З цього приводу слушним буде нагадування В. Кременя про те, що будь-який прогрес ґрунтується на досвіді його учасників в усі часи, усіх поколінь. Кращий досвід важливий сьогодні, бо людство перебуває в такому динамічному, часто суперечливому розвитку, який ставить нові вимоги до життя, а значить – до освіти. «Ми повинні змінювати освіту таким чином, щоб підготувати дитину до життя в XXI столітті, щоб ця дитина в дорослому житті максимально себе реалізувала. Сьогодні перед освітою стоять нові завдання, бо надзвичайно важливо навчити дитину застосовувати здобуті знання в побуті, професійній діяльності. На жаль, засвоєння знань не завжди відбувається творчо, про що свідчать міжнародні предметні олімпіади. Людина має постійно навчатися. Щоб цього досягти, потрібно ще багато змінити в методичній роботі, відпрацювати зацікавленість дитини в навчанні, потрібен дитиноцентризм як система навчання і виховання відповідно до здібностей дитини», – наголошує В. Кремень [9, 11].

В. Кремень, голова Ради проекту «Педагоги-новатори в Україні», наголосив на тому, що ті зусилля, які ми втілюємо в проекті «Педагоги-новатори в Україні», відкривають широкому загалу блискучий педагогічний досвід. Керівник та ініціатор проекту «Педагоги-новатори в Україні» О. Виговська звернула увагу на те, що від моменту свого започаткування має на меті сприяти розвитку українського суспільства через освіту, тому постійно відстежуються тенденції світового розвитку систем освіти та відшуковуються саме ті заклади, які реалізують випереджальну освітянську політику щодо зміцнення

держави, її економічної могутності, а в цілому – конкурентоздатності. Враховуючи загальні тенденції, які є однаковими як для України, так і Євросоюзу щодо зниження інтересу до технічних спеціальностей, наявної диспропорції між кількістю випускників ВНЗ, які здобувають освіту з соціології, економіки, комерції, права, культури – таких 69%, та тими, хто здобуває її з математики та інформатики – 2,6%, стає зрозумілим, що українська освіта не працює на економіку країни, її могутність, тож у такий спосіб створює проблему для її інноваційного розвитку. Безумовно, зазначене не на користь державі. Проект, який поставив за мету сприяння розвитку країни через освіту, мав знайти освітні осередки, керівників, учителів, щоб довести на реальному досвіді, що українська освіта може успішно працювати як на економіку країни, так і на кожного учня, що має стати розвиненою, конкурентоздатною людиною сучасного глобалізованого світу, що таке можливо[18].

З-поміж середніх навчальних закладів країни, учні яких мають ґрунтовні знання з англійської, вирізняється неабиякими результатами київський ліцей «Інтелект», директор якого С. Романовський у 2016 р., року англійської мови в Україні, став шістнадцятим автором-героєм Всеукраїнського проекту «Педагогіноватори в Україні». Надзвичайно важливо, що директор ліцею, за умов наявного курсу офіційної освітянської політики, за якої українські чиновники не бачили тоді, не бачать і сьогодні покращення фізикою та математикою передових позицій в освіті, наслідком чого стало зменшення вдвічі уроків фізики, бо з навчальних планів «виштовхали» фізику під гаслом «гуманізації освіти», зміг захистити власну позицію та перешкодити такій руйнації української освіти. Ліцей свідомо став на заваді цьому та своїм прикладом доводить, що можна сприяти через освіту економіці держави. Ліцей – експериментальний навчальний заклад всеукраїнського рівня з теми «Створення моделі інноваційного навчально-виховного об'єднання «Середня школа – вища технічна школа» як шлях до європейських стандартів освіти» на базі ліцею «Інтелект» та НТУУ-КПІ [18].

У цьому ліцеї створено комплексний англomовний цикл, де 11 предметів викладаються англійською мовою кваліфікованими викладачами за авторськими програмами та авторськими навчальними посібниками й методичними розробками. На кафедрі англійської мови працює 15 викладачів, які спеціалізуються на певних предметах, що сприяє вдосконаленню викладання. З учнями одного

класу працюють різні викладачі – 3-5 фахівців англійської мови. Учні I–VI класів навчаються за підручниками видавництва Cambridge, а з VII класу вони використовують власні навчальні посібники, у яких подання матеріалу є тематизованим. Досвід використання інтерактивних технологій у навчанні граматики викладачами ліцею узагальнено і затверджено Інститутом післядипломної педагогічної освіти Київського університету імені Бориса Грінченка в 2014 році. У 2013 році Cambridge підписав меморандум про співпрацю з сімома школами Києва, й «Інтелект» був одним із перших. Протягом трьох років київський ліцей «Інтелект» був центром із підготовки до складання кембриджських екзаменів, і за три роки 96 учнів склали міжнародні іспити з англійської мови та отримали сертифікати рівня B2 [18].

Під час презентації Л. Шундик, вчитель вищої категорії, вчитель-методист, завідувач кафедри англійської мови ліцею «Інтелект», зазначила, що в Україні лише 7% людей вільно спілкуються англійською мовою. Наш навчальний заклад – запит суспільства на компетентного, високоосвіченого учня, який готовий до самореалізації. [11]. Зазначені новації в ліцеї: у VII–X класах ліцеїсти вивчають країнознавство, у VII, VIII – українознавство англійською мовою, у IX – країнознавство Великої Британії, у X – країнознавство світу. Ці спецкурси ознайомлюють учнів з географією, культурою, державним устроєм України та інших країн світу. У V, VIII, IX класах викладається англійська література, у X, XI – американська література. Культурологічний курс релігієзнавства для учнів X класу ознайомлює з п'ятьма основними світовими релігіями [18].

В. Удовиченко, учитель вищої категорії, зазначає, що система навчання у вигляді навчальних модулів, а саме SETM-освіта (Science, Engineering, Technology Modulez – природознавчі предмети, інженерія та технологічні модулі) існує в ліцеї «Інтелект» з 2012 року і починається з молодшої школи. Оскільки «Інтелект» – ліцей з поглибленим вивченням англійської мови, предметів фізико-математичного та природничого циклу, тому виникає необхідність раннього системного ознайомлення учнів з науками про природу через вивчення англійської мови. Слід зазначити, що вивчення низки шкільних предметів в ліцеї здійснюється за допомогою англійської мови під гаслом «Використовувати мову, щоб дізнатись про предмет, навчаючись використовувати мову» (CLIL – Content Language Integrated Learning) [18].

Засвоєння знань учнями в ліцеї «Інтелект» відбувається творчо, про що свідчать складання 196 учнями міжнародних іспитів з англійської мови та отримання сертифікатів рівня B 2. Професійний кадровий склад навчально-виховного процесу в ліцеї «Інтелект» та запровадження наступності чотирьох рівнів підготовки забезпечили високий рівень підготовки учнів. Якість підготовки випускників ліцею за рейтингом ТОП-10 Найкращих навчальних закладів України за середнім балом ЗНО –2017 за всіма предметами (брало участь більше ніж 5 учнів) – 187,5 (1 місце) [16].

Висновок. Тож можна констатувати, що чим вищий рівень освіти, тим більше ціленаправлена зайнятість учнів зі здобуття знань, що стосуються їх професійної діяльності. В ліцеї досягнуто зацікавленість дитини в навчанні, в ньому панує дитиноцентризм. Учні набувають необхідну кількість компетентностей, потрібних для життя. Випускники цього ліцею на 100% відповідають запитам суспільства на здорового, компетентного, високоосвіченого учня, який готовий до самореалізації. У закладі створено таке навчальне середовище, де немає місця булінгу. *Для того, щоб забезпечити успішне реформування середньої школи в Україні, необхідно покласти за основу передовий досвід наших педагогів-новаторів.*

References:

1. Конституція України [Електронний ресурс] : прийнята на п'ятій сесії Верхов. Ради України 29 черв. 1996 р. : [редакція від 21.02.2019 р.] // Законодавство України / Верхов. Рада України. – Текст. дані. – Київ, 2019. – Режим доступу: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/254%D0%BA/96-%D0%B2%D1%80> (дата звернення: 15.04.2019). – Назва з екрана.
2. Концепція розвитку педагогічної освіти [Електронний ресурс] : затв. наказом М-ва освіти і науки України від 16.07.2018 р. № 776 // Міністерство освіти і науки України : [офіц. сайт]. – Текст. дані. – Київ, 2018. – 25 с. – Режим доступу: <https://mon.gov.ua/storage/app/uploads/public/5b7/bb2/dcc/5b7bb2dcc424a809787929.pdf> (дата звернення: 15.04.2019). – Назва з екрана.
3. Національна доктрина розвитку освіти [Електронний ресурс] : затв. указом Президента України від 17 квіт. 2002 р. № 347/2002 // Законодавство України / Верхов. Рада України. – Текст. дані. – Київ, 2002. – Режим доступу: <https://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/347/2002> (дата звернення: 10.04.2019). – Назва з екрана.
4. Національна стратегія розвитку освіти в Україні на період до 2021 року [Електронний ресурс] : затв. указом Президента України від 25 черв. 2013 р. № 344/2013 // Законодавство України / Верхов. Рада України. – Текст. дані.

- Київ, 2013. – Режим доступу: <http://zakon5.rada.gov.ua/laws/show/344/2013> (дата звернення: 15.04.19). – Назва з екрана.
5. Про загальну середню освіту [Електронний ресурс] : Закон України від 13 трав. 1999 р. № 651-XIV : [редакція від 13.10.2018 р.] // Законодавство України / Верхов. Рада України. – Текст. дані. – Київ, 2017. – Режим доступу: <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/651-14> (дата звернення: 15.04.19). – Назва з екрана.
 6. Про запобігання та протидію домашньому насильству [Електронний ресурс] : Закон України від 07 груд. 2017 р. № 2229-VIII // Законодавство України / Верхов. Рада України. – Текст. дані. – Київ, 2017. – Режим доступу: <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/2229-19> (дата звернення: 01.07.18). – Назва з екрана.
 7. Про освіту [Електронний ресурс] : Закон України від 05.09.2017 р. № 2145-VIII : [редакція від 19.01.2019 р.] // Законодавство України / Верхов. Рада України. – Текст. дані. – Київ, 2017. – Режим доступу: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2145-19> (дата звернення: 15.04.19). – Назва з екрана.
 8. Про охорону дитинства [Електронний ресурс] : Закон України від 26 квіт. 2001 р. № 2402-III : [станом на 27.03.2018 р.] // Законодавство України / Верхов. Рада України. – Текст. дані. – Київ, 2018. – Режим доступу: <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/2402-14> (дата звернення: 01.07.18). – Назва з екрана.
 9. Годецька Т. І. Закон України «Про освіту»: теорія і практика імплементації в освітянську діяльність [Електронний ресурс] : (аналіт. огляд) / Годецька Т. І. // Інноваційний розвиток освіти в Україні й зарубіжжі в умовах євроінтеграційних та глобалізаційних процесів: огляд. вид. / НАПН України, ДНПБ України ім. В. О. Сухомлинського ; [авт.-упоряд.: Селецький А. В., Кравченко С. М., Агалець І. О. та ін. ; наук. ред. А. В. Селецький]. – Текст. дані. – Київ, 2019. – С. 29–49. – До 20-річчя Державної науково-педагогічної бібліотеки України імені В. О. Сухомлинського. – Режим доступу: http://dnppb.gov.ua/wp-content/uploads/2019/06/overview_edition_2019.pdf. (дата звернення: 03.11.19) – Назва з екрана.
 10. Годецька Т. Нова українська школа на шляху вирішення проблеми булінгу / Т. Годецька // Директор школи, ліцею, гімназії. – № 3. – 2018. – С. 69–77.
 11. Годецька Т. І. Спілкування іноземними мовами – компетентність крізь приму досвіду педагогів-новаторів / Тетяна Годецька // Директор шк., ліцею, гімназії. – 2017. – № 3/4. – С. 205–209.
 12. Кормило О. Явище булінгу в освітньому просторі / О. Кормило // Проблеми гуманітарних наук : Психологія : зб. наук. пр. ДДПУ / Дрогоб. держ. пед. ун-т ім. І. Франка. – Дрогобич, 2015. – Вип. 37. – С. 174–187. – Текст статті доступний в Інтернеті: http://nbuv.gov.ua/UJRN/Pgn_ps_2015_37_17/ (дата звернення: 27.06.2018). – Назва з екрана.
 13. Нова українська школа [Електронний ресурс]: концепт. засади реформування серед. шк. : ухвалено Рішенням Колегії МОН України від 27.10.2016 р. / МОН

- України // Міністерство освіти і науки України : [офіц. портал]. – Текст. дані. – Київ, 2016. – Режим доступу: <http://mon.gov.ua/%D0%9D%D0%BE%D0%B2%D0%B8%D0%BD%D0%B8%202016/12/05/konceptczya.pdf> (дата звернення: 20.03.17). – Назва з екрана.
14. «Нова школа. Простір освітніх можливостей». Управлінські та вчительські пріоритети: три міністри про головне / уклад. Ольга Виговська // Директор шк., ліцею, гімназії. – 2016. – № 4/5/6. – С. 6–19.
 15. Практичний аспект реалізації концепції Нової української школи [Електронний ресурс] : (аналіт. огляд) / упоряд. Годєцька Т. І. // Аналітичний вісник у сфері освіти і науки / НАПН України, ДНПБ України ім. В. О. Сухомлинського. – Текст. дані. – Київ, 2019. – Вип. 9. – С. 3–25. – До 20-річчя Державної науково-педагогічної бібліотеки України імені В. О. Сухомлинського. – Режим доступу: <http://dnpb.gov.ua/ua/?ourpublications=аналітичний-вісник-у-сфері-освіти-й-на>. (дата звернення: 03.11.19) – Назва з екрана.
 16. Романовський С. Чотири рівні підготовки в ліцеї «Інтелект»: дослідно-експериментальна інноваційна модель / Сергій Романовський // Директор шк., ліцею, гімназії. – 2017. – № 3/4. – С. 17–28.
 17. Стремєцька В. О. Булінг у підліткових шкільних колективах / Стремєцька Вікторія Олександрівна, Алексеєнко Ганна Олександрівна // Наук. вісн. Ужгород. нац. ун-ту. Серія: Педагогіка. Соціальна робота / Ужгород. нац. ун-т. – Ужгород, 2014. – Вип. 31. – С. 177–179. – Бібліогр.: 11 назв.
 18. Українська школа: якісна освіта та європейські стандарти : реф.-аналіт. огляд інформ. і презентаційних матеріалів інновац. досвіду шістнадцятого героя проекту, Сергія Васильовича Романовського, автора-героя 11-ї сторінки Всеукр. проекту НАПН України й журн. «Педагоги-новатори в Україні» / уклад. Ольга Виговська // Директор шк., ліцею, гімназії. – 2016. – № 1/2/3. – С. 112–151.

Transliteration of References:

1. Verkhovna Rada Ukrainy (2019). Konstytutsiia Ukrainy : pryiniata na piatyi sesii Verkhov. Rady Ukrainy 29 cherv. 1996 r. : [redaktsiia vid 21.02.2019 r.]. Zakonodavstvo Ukrainy. Retrieved from <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/254%D0%BA/96-%D0%B2%D1%80> [in Ukrainian].
2. Ministerstvo osvity i nauky Ukrainy (2018). Kontseptsiiia rozvytku pedahohichnoi osvity : zatv. nakazom M-va osvity i nauky Ukrainy vid 16.07.2018 r. № 776. Retrieved from <https://mon.gov.ua/storage/app/uploads/public/5b7/bb2/dcc/5b7bb2dcc424a809787929.pdf> [in Ukrainian].
3. Verkhovna Rada Ukrainy (2002). Natsionalna doktryna rozvytku osvity : zatv. ukazom Prezydenta Ukrainy vid 17 kvit. 2002 r. № 347/2002. Zakonodavstvo Ukrainy. Retrieved from <https://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/347/2002> [in Ukrainian].

4. Verkhovna Rada Ukrainy (2013). Natsionalna stratehiia rozvytku osvity v Ukraini na period do 2021 roku : zatv. ukazom Prezydenta Ukrainy vid 25 cherv. 2013 r. № 344/2013 Zakonodavstvo Ukrainy. Retrieved from <http://zakon5.rada.gov.ua/laws/show/344/2013> [in Ukrainian].
5. Verkhovna Rada Ukrainy (2018). Pro zahalnu seredniu osvitu : Zakon Ukrainy vid 13 trav. 1999 r. № 651-XIV : [redaktsiia vid 13.10.2018 r.]. Zakonodavstvo Ukrainy. Retrieved from <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/651-14> [in Ukrainian].
6. Verkhovna Rada Ukrainy (2017). Pro zapobihannia ta protydyiu domashnomu nasylstvu : Zakon Ukrainy vid 07 hrud. 2017 r. № 2229-VIII. Zakonodavstvo Ukrainy. Retrieved from <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/2229-19> [in Ukrainian].
7. Verkhovna Rada Ukrainy (2019). Pro osvitu : Zakon Ukrainy vid 05.09.2017 r. № 2145-VIII : [redaktsiia vid 19.01.2019 r.]. Zakonodavstvo Ukrainy. Retrieved from <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2145-19> [in Ukrainian].
8. Verkhovna Rada Ukrainy (2018). Pro okhoronu dytynstva : Zakon Ukrainy vid 26 kvit. 2001 r. № 2402-III : [stanom na 27.03.2018 r.]. Zakonodavstvo Ukrainy. Retrieved from <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/2402-14> [in Ukrainian].
9. Godetska, T. I. (2019). Zakon Ukrainy «Pro osvitu»: teoriia i praktyka implementatsii v osvitiiansku diialnist : (analit. ohliad). In Innovatsiinyi rozvytok osvity v Ukraini y zarubizhzhii v umovakh yevrointehratsiinykh ta hlobalizatsiinykh protsesiv : ohliad. vyd. 29–49. Retrieved from http://dnpgov.ua/wp-content/uploads/2019/06/overview_edition_2019.pdf [in Ukrainian].
10. Godetska, T. (2018). Nova ukrainska shkola na shliakhu vyrishennia problemy bulinhu. Dyrektor shkoly, litseiu, himnazii, 3, 69–77 [in Ukrainian].
11. Godetska, T. I. (2017). Spilkuvannia inozemnymy movamy – kompetentnist kriz prymu dosvidu pedahohiv-novatoriv. Dyrektor shkoly, litseiu, himnazii, 3/4, 205–209 [in Ukrainian].
12. Kormylo, O. (2015). Yavyshe bulinhu v osvitnomu prostori. Problemy humanitarnykh nauk : Psykholohiia, 37, 174–187. Retrieved from http://nbuv.gov.ua/UJRN/Pgn_ps_2015_37_17/ [in Ukrainian].
13. Ministerstvo osvity i nauky Ukrainy (2016). Nova ukrainska shkola [Elektronnyi resurs] : kontsept. zasady reformuvannia sered. shk. : ukhvaleno Rishenniam Kolehii MON Ukrainy vid 27.10.2016 r. Retrieved from <http://mon.gov.ua/%D0%9D%D0%BE%D0%B2%D0%B8%D0%BD%D0%B8%202016/12/05/konczepczya.pdf> [in Ukrainian].
14. Vyhovska, O. (Comp.). (2016). «Nova shkola. Prostir osvitnikh mozhlyvostei». Upravlinski ta vchytelski priorytety: try ministry pro holovne. Dyrektor shkoly, litseiu, himnazii, 4/5/6, 6–19 [in Ukrainian].
15. Godetska, T. I. (Comp.). (2019). Praktychnyi aspekt realizatsii kontseptsii Novoi ukrainskoi shkoly : (analit. ohliad). Analitychnyi visnyk u sferi osvity i nauky, 9, 3–25. Retrieved from <http://dnpgov.ua/ua/?ourpublications=analitichnyi-visnyk-u-sferi-osvity-y-na> [in Ukrainian].

16. Romanovskyi S. (2017). Chotyry rivni pidhotovky v litsei «Intelekt»: doslidno-eksperymentalna innovatsiina model. Dyrektor shk., litseiu, himnazii, 3/4, 17–28 [in Ukrainian].
17. Stremetska, V. O. & Aliksieienko H. O. (2014). Bulinh u pidlitkovykh shkilnykh kolektyvakh. Nauk. visn. Uzhhorod. nats. un-tu. Seriia: Pedahohika. Sotsialna robota, 3, 177–179 [in Ukrainian].
18. Vyhovska, O. (Comp.). (2016). Ukrainska shkola: yakisna osvita ta yevropeiski standarty : ref.-analit. ohliad inform. i prezentatsiinykh materialiv innovats. dosvidu shistnadtsiatoho heroia proektu, Serhiia Vasylovycha Romanovskoho, avtora-heroia 11-yi storinky Vseukr. proektu NAPN Ukrainy y zhurn. «Pedahohy-novatory v Ukraini». Dyrektor shkoly, litseiu, himnazii, 1/2/3, 111–151 [in Ukrainian].

The Author

Godetska Tatiana
*Researcher of the Scientific Department
 Abstract and Analytical Information
 in the Field of Education,
 DNPB of Ukraine by V.O. Sukhomlinsky,
 Kyiv, Ukraine
 E-mail: godtaniv@gmail.com*

Abstracts

ГОДЕЦЬКА ТЕТЯНА. Пріоритетність новаторського досвіду в становленні здорового суспільства. У статті представлено унікальний новаторський освітній досвід Кореї та педагогів-новаторів України, застосування якого унеможливує існування булінгу. До прикладу представлено досвід директора ліцею «Інтелект» С. Романовського, який є одним з учасників проєкту «Педагоги-новатори в Україні». Суть цього досвіду полягає у втіленні в життя ідеї плекання інженерів нової доби. Умови, що створюються в ліцеї, сприяють всебічному розвитку здорової, молоді особистості, вільної і конкурентоздатної.

Ключові слова: Нова українська школа, проєкт «Педагоги-новатори в Україні», основні компетентності Нової української школи, булінг, жорстокість, насильство, агресія, антибулінгові програми.

ГОДЕЦКАЯ ТАТЬЯНА. Приоритетность новаторского опыта в становлении здорового общества. В статье представлен уни-

кальный новаторский опыт Кореи и педагогов-новаторов Украины, применение которого исключает существование буллинга. В качестве примера представлен опыт директора лицея «Интеллект» С. Романовского, который является одним из участников проекта «Педагоги-новаторы в Украине». Суть этого опыта состоит в воплощении в жизнь идеи воспитания инженеров новой эпохи. Условия, создаваемые в лицее, способствуют всестороннему развитию здоровой, молодой личности, свободной и конкурентоспособной.

Ключевые слова: Новая украинская школа, проект «Педагоги-новаторы в Украине», основные компетентности Новой украинской школы, буллинг, жестокость, насилие, агрессия, антибуллинговые программы.

GODETSKA TETIANA. The priority of innovative experience in building a healthy society. *The article represents a unique innovative experience of Korean teachers and of Ukrainian innovative teachers. This implementation by anyone makes the existence of bullying impossible. In the article was presented as an example the experience of participant S. Romanovsky of the project 'Innovators-teachers in Ukraine' who is the director of the Lyceum 'Intellect'. The essence of his experience is to bring the idea of the development of the engineers of the new era to life. The conditions which were created in the lyceum contribute to the comprehensive development of a healthy, young, free and competitive personality.*

Keywords: New Ukrainian school, project 'Innovators-teachers in Ukraine', main competencies of the New Ukrainian School, bullying, cruelty, violence, aggression, anti-bullying programs.

HODECKA TETIANA. Priorytetowość nowatorskiego doświadczenia w rozwoju zdrowego społeczeństwa. *W artykule przedstawiono unikalne nowatorskie doświadczenie edukacyjne Korei i nauczycieli-innowatorów Ukrainy, stosowanie którego uniemożliwia istnienie bullyingu. Przykładem jest doświadczenie dyrektora Liceum „Intelekt” S. Romanowskiego, który jest jednym z uczestników projektu „Nauczyciele-innowatorzy w Ukrainie”. Istotą tego doświadczenia jest urzeczywistnienie idei wspierania inżynierów nowej ery. Warunki tworzone w liceum przyczyniają się do wszechstronnego rozwoju zdrowej, młodej osobowości, wolnej i konkurencyjnej.*

Słowa kluczowe: Nowa szkoła ukraińska, projekt „Nauczyciele-innowatorzy w Ukrainie”, podstawowe kompetencje Nowej szkoły ukraińskiej, bullying, okrucieństwo, przemoc, agresja, programy przeciwdziałania bullyingowi.